

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Курсова робота

з педагогіки на тему: «Шляхи розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення іноземної мови»

студентки групи СОукр 11–22

філологічного факультету освітніх технологій,
спеціальності 014 Середня освіта,
предметної спеціальності 014.01. Середня
освіта (Українська мова і література),
освітньої програми Українська мова і
література, англійська мова, зарубіжна
література

Макаренко Софії Ігорівни

Науковий керівник
– канд. пед.наук, доцент Годлевська К.В.

Кількість балів –

Національна шкала –

Оцінка ЄКТС –

Члени комісії: _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ініціали)

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ.....	5
1.1. Поняття “пізнавальний інтерес” в педагогіці.....	5
1.2. Умови та методи розвитку пізнавального інтересу учнів у вивченні іноземної мови.....	8
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДІВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	13
2.1. Аналіз експериментального дослідження мовної гри як засобу навчання.....	13
2.2. Практичне застосування методів розвитку пізнавального інтересу учнів середньої школи.....	16
ВИСНОВКИ.....	23
РЕЗЮМЕ.....	25
RESUME.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	27

ВСТУП

Актуальність роботи. Спілкування іноземними мовами – вміння, необхідне для будь-якої сучасної людини. Недаремно воно входить до 10 ключових компетентностей Нової української школи. Високий рівень знання іноземної мови, зокрема англійської, значно розширює можливості в професійній діяльності й повсякденному житті. Отже, надзвичайно важливо опанувати іноземну мову якомога раніше, адже дитячий та молодий вік – оптимальний для засвоєння мов.

Видатний педагог В. О. Сухомлинський стверджував: «хоча б над тобою було сто вчителів – вони будуть безсилі, якщо ти не зможеш сам змусити себе до праці і сам вимагати її від себе» (як цитується в Шевчик, 2019). Якщо учень не має бажання вчитися – його неможливо навчити. Цей принцип дійсний і для вивчення іноземної мови. Тому гарний вчитель має не лише дати знання, а ще й зацікавити та змотивувати учня, продемонструвати цінність та важливість іноземної мови в сучасному світі, тобто сформувати пізнавальний інтерес до предмета вивчення.

Отже, пізнавальний інтерес – невід'ємний складник якісного навчання, а пошук шляхів його формування та розвитку в контексті сучасної освіти – актуальна тема дослідження для педагогіки.

Об'єкт дослідження: пізнавальний інтерес учнів у процесі навчання

Предмет дослідження: методи формування та розвитку пізнавального інтересу учнів під час вивчення іноземної мови

Мета дослідження: Дослідити шляхи формування та розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення іноземної мови.

Завдання:

1. Здійснити аналіз поняття «пізнавальний інтерес» в педагогіці.
2. Дослідити методи розвитку пізнавального інтересу.
3. Описати експериментальне проведення одного з методів.
4. Розкрити особливості практичного застосування методів з розвитку пізнавального інтересу для учнів середніх класів.

Методи дослідження:

Теоретичні:

Аналіз літератури для дослідження поняття «пізнавальний інтерес» у педагогіці, етапів його розвитку, шляхів його формування

Узагальнення інформації про поняття «пізнавальний інтерес»

Систематизація умов та методів розвитку пізнавального інтересу

Емпіричні

Експеримент – застосування мовної гри, як засобу розвитку пізнавального інтересу у вивченні іноземної мови для дослідження ігрового методу навчання.

Обсяг та структура роботи : Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, одного малюнка, висновків. Обсяг роботи складає 31 сторінок, зокрема 24 сторінок основного тексту. У списку використаної літератури – 25 джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ

1.1. Поняття “пізнавальний інтерес” в педагогіці

Вивчення іноземної мови – складний інтелектуальний процес, який потребує від учня вмотивованості, волевиявлення, організованості. Щоб досягнути високого рівня знання мови, вивчати її варто систематично та регулярно. Тому постійна зацікавленість учня, тобто стійкий пізнавальний інтерес, відіграє важливу роль в оволодінні мовою.

У психології та педагогіці «інтерес – форма прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності» (Гончаренко, 1997, с. 147).

«Пізнавальний інтерес – це емоційно усвідомлена, вибіркова спрямованість особистості, яка звернена до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів цієї діяльності» (Боднар & Макаренко, 2014, с.33).

З цих двох визначень можемо зробити висновок, що в педагогіці поняття інтересу загалом та пізнавального інтересу майже тотожні. Можемо сформулювати робоче визначення поняття.

Пізнавальний інтерес – прояв пізнавальної потреби, що полягає у вибірковій спрямованості особистості до предмета пізнання та пов'язаної з ним діяльності.

Пізнавальний інтерес супроводжується позитивними емоціями та мотивує учня до пізнавальної активності.

«Пізнавальна активність – це інтегративна якість особистості, що виявляється в прагненні до пізнання, що визначає стійкий інтерес до пошуку нових знань» (Кошіль, 2021, с. 65).

Як бачимо, поняття пізнавальних інтересу та активності тісно пов'язані між собою. З одного боку, пізнавальний інтерес спонукає учня до пізнавальної активності, з іншого – така активність в свою чергу сприяє подальшому розвитку пізнавального інтересу.

Дослідженням питання пізнавального інтересу займалися такі відомі педагоги: В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, Й. Ф. Герbart.

Відомий німецький педагог Й. Ф. Герbart визначав пізнавальний інтерес як «вид розумової діяльності, який спонукає до навчання» (як цитується в Федчишин, 2009. С.106). Інтерес, на думку педагога, – обов'язкова передумова для ефективного засвоєння матеріалу, засіб і мета навчання. Він є «двигуном розвитку учня». Й. Ф. Герbart закликав педагогів будувати процес навчання на

Видатний педагог В. О. Сухомлинський (1976) у другому томі «Вибраних творів» досліджує таємниці інтересу учнів. Педагог вважав, що головне джерело формування інтересу – сам процес пізнання. Він зауважує, що щира зацікавленість учнів завжди супроводжується «почуттям піднесення, схвильованості... інколи навіть зачаруванням перед істиною»(с.479). Такі позитивні емоції заохочують школярів до навчання. Видатний педагог наголошує на важливості ролі вчителя у формуванні пізнавального інтересу – «перша іскра інтересу до знань, у підході вчителя до матеріалу, який пояснюється на уроці, до фактів, що аналізуються» (Сухомлинський, 1976, с.479). Проте, учні, на думку Сухомлинського (1976), мають вишукувати джерела інтересу для себе й самостійно, щоб вони «відчували власну працю та успіх» (с.479).

Педагог К. Д. Ушинський вважав, що інтерес відіграє важливу не лише у навчанні, але й в моральному розвитку особистості. «Збудіть у людини широкопосередній інтерес до всього корисного, вищого і морального, і ви будете певні, що вона збереже людську гідність»(як цитується в Якименко, 2005). Крім того, педагог акцентував увагу на ролі

вчителя в збудженні пізнавального інтересу «не можна очікувати, щоб учень сам захопився предметом, але потрібно мати методу, яка допомагає вчителю утримувати увагу учня» (як цитується в Ляха, 2016, с.266).

Дослідник Буряк В. К. (1984) виділяє декілька етапів розвитку інтересу:

- цікавість;
- допитливість;
- справді пізнавальний інтерес;
- теоретичний інтерес.

Прояви цікавості зазвичай ситуативні та короткострокові. Цікавість стосується не питання чи предмету вивчення загалом, але лише деяких його зовнішніх сторін.

Допитливість більш тривала за цікавість. Вона спонукає учня глибше самостійно дослідити явище.

Справді пізнавальний інтерес характеризується бажанням учня зрозуміти глибинну сутність явища, його причинно-наслідкові зв'язки, взаємозв'язок з іншими пов'язаними питаннями.

Теоретичний інтерес полягає у бажанні не лише дослідити теоретичні підвалини певного питання, але застосувати їх на практиці. Це найвища форма прояву пізнавального інтересу.

Ці прояви пізнавального інтересу існують не ізольовано, вони змішуються між собою, змінюють один одного. Менший прояв згодом може перерости в наступний – більш глибокий та тривалий. Проте, для якісного та регулярного вивчення іноземної мови вчитель має підтримувати справжній пізнавальний інтерес учня. Адже цікавість та допитливість – явища тимчасові, тому нездатні мотивувати учня протягом довгого процесу опанування мови.

Отже, пізнавальний інтерес був і є об'єктом вивчення багатьох вчених та педагогів. Дослідження цього питання лишається актуальними протягом

багатьох десятиліть, тому що пізнавальний інтерес – ключ до успішного, результативного навчання і водночас мета педагогічної діяльності. Він активізує психічні процеси, що поліпшують ефективність пізнання: увагу, сприймання, уяву, пам'ять. До того ж, він є джерелом позитивної мотивації до вивчення іноземної мови. Формування пізнавального інтересу безпосередньо залежить від вчителя, від його методики викладання.

2.1. Умови та методи розвитку пізнавального інтересу учнів у вивченні іноземної мови

Пізнавальний інтерес значно покращує якість навчання іноземній мові, підвищує рівень залученості та активності учня. Роль вчителя у формуванні інтересу до предмета можна вважати визначальною, адже своїми діями він може зацікавити учня або навпаки відбити бажання вчитися. Саме тому методи, прийоми та засоби навчання, використані вчителем, можуть значно підвищити рівень інтересу та мотивації учнів.

Для того, щоб сформувати правильну стратегію дій розвитку пізнавального інтересу, варто зрозуміти, що навпаки може відштовхувати учнів та демотивувати їх у процесі навчання. Серед чинників, що знижують пізнавальний інтерес можна виокремити такі (Лях, О. В., & Лях, Д. В., 2016):

- складність та незрозумілість матеріалу;
- страх помилитися через низьку самооцінку учня або неадекватну реакцію вчителя;
- нерозуміння мети навчання.

Отже, щоб створити умови для розвитку пізнавального інтересу, варто мінімізувати прояви негативних чинників у процесі навчання. Крім того, потрібно заохотити учня до пізнавальної активності, роботи на уроці та самостійної роботи, залученості.

Аналіз літератури на цю та близькі теми дає можливість відокремити основні умови розвитку пізнавального інтересу: по-перше, позитивна, комфортна атмосфера на заняттях, по-друге, зацікавленість учня власне у мові, яку він вивчає, по-третє, привабливість самого процесу навчання. Далі перераховано методи, прийоми та засоби, що спрямовані на реалізацію цих умов. Варто зауважити, що найбільше нас цікавить саме мотиваційна функція методів, тому що вона передбачає формування та укріплення пізнавального інтересу.

Атмосфера під час занять неодмінно має вплив на стан учня, а, відповідно, і на те, наскільки добре він сприймає матеріал та на його готовність й бажання активно брати участь у процесі навчання. Існують методи, що спрямовані на створення психологічного комфортних умов на уроці.

Метод створення ситуацій успіху базується на принципі позитивного підкріплення діяльності учнів. Навчальні завдання формуються так, що учень має можливість успішно їх розв'язати. Таким чином створюється позитивна ситуація, де учень має можливість бачити свої досягнення, плід своєї роботи. Це викликає у нього радість, гордість та підвищує рівень впевненості у собі. Згодом складність задач поступово зростає, щоб учні могли розвиватися, проте без стресу та великої кількості невдач.

Метод емоційного сплеску та заохочення полягає у тому, що учитель підтримує і підбадьорює учня, мотивуючи його до навчання. Цей метод особливо корисний для тих, хто має низьку самооцінку та страх діяти неправильно. Позитивні емоції та переживання, викликанні похвалою вчителя, сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

Для того, щоб учня зацікавило вивчення мови в цілому, він має розуміти мету освітнього процесу. Вчителеві важливо донести, які переваги та можливості отримує той, хто опанував іноземну мову. Тут може допомогти застосування різних засобів: як-от фільми, книжки, уривки з

текстів, пізнавальні відео мовою оригіналу на теми, що безпосередньо цікавлять учня. Таки чином він може зрозуміти, що знання іноземної мови дає можливість мати доступ до більшої кількості корисної та цікавої інформації.

Спілкування з носіями мови створює ситуацію, де учень має можливість застосувати знання на практиці, побачити їх цінність та користь.

Використання лінгвокраєзнавчого аспекту полягає в тому, що учень дізнається про традиції, звичаї, історичні події народу та країни, мову яких вивчає. Це показує, що мова – не лише засіб спілкування, а й прояв культури та історії, тому мова сприймається більш живою та глибокою, це робить її вивчення цікавішим.

Процес навчання можна урізноманітнити за допомогою методу новизни матеріалу (Лях, О. В., & Лях, Д. В., 2016), що полягає у використанні нестандартних, незвичних матеріалів, тих, що містять інформацію, з якою учень не стикався раніше. Наприклад, цікаві факти на тему уроку. Такий прийом пробуджує в учнях цікавість, бажання пізнати щось нове та розширити свій світогляд.

Зробити процес навчання більш привабливим та захопливим можуть інтерактивні методи, адже вони передбачають активну взаємодію між всіма учасниками освітнього процесу. До того ж, такі методи створюють ситуації, де спілкування іноземною мовою є потрібним для досягнення певної мети, тому мотивують учнів до покращення своїх навичок спілкування.

«Інтерактивні методи навчання – способи організації активної взаємодії учнів у навчальному процесі з метою досягнення визначених дидактичних результатів» (Пометун, 2021, с.417).

Метод дискусії базується на бесіді між учасниками освітнього процесу. Учні обмінюються думками щодо певного питання. Дискусійна тема зазвичай спірна, неоднозначна, здатна викликати активне обговорення. Дискусії сприяють вмінню чітко висловлювати думки та аргументувати

свою позицію іноземною мовою; допомагають краще заглибитися в тему, що вивчається. Крім того, дискусія вимагає від учасників вміння швидко реагувати й відповідати на репліки інших, тому покращує навички говоріння.

Використання навчальних ігор у процесі вивчення мов також позитивно позначається на розвитку пізнавального інтересу. Правильно підібрані ігри можуть бути доречними під час навчання людей будь-якої вікової категорії.

Рольові ігри полягають в тому, що учні розігрують різні життєві ситуації, кожен з них стає героєм певної історії. Вони стають учасниками діалогів іноземною мовою. Це дозволяє їм практикувати спілкування в контексті різних подій, наприклад, інтерв'ю на роботу, похід до музею, реєстрація в аеропорту тощо. Структура рольової гри складається з таких компонентів (Моргун М. О, 2023):

- розподіл ролей;
- вибір навчально-мовленнєвої ситуації (сюжету для гри), наприклад, «діалог в ресторані між офіціантом та замовником»;
- рольові дії учасників, тобто сама сценка.

Такий тип ігор доцільніше застосовувати для учнів молодших та середніх класів.

Мовні ігри зазвичай спрямовані на запам'ятовування нової лексики та засвоєння граматики. До таких ігор можна віднести різні інтерактивні вправи, де учні мають пояснити одне одному слова, скласти історію, називаючи по одному реченню, з'єднати слова з їхньою дефініцією, згрупувати слова за певними ознаками тощо. Подібні ігри часто містять елемент змагання, це захоплює учнів, викликає в них почуття азарту та бажання впоратися з завданням якнайкраще.

Метод гейміфікації, на думку К. Вербах, «полягає у використанні елементів гри та ігрових технік у неігровому контексті» (як цитується в Ящука, 2024), у нашому випадку до процесу навчання. Метод гейміфікації відрізняється від методу ігрового навчання тим, що перший не передбачає безпосередньо ігор на уроках. Гейміфікація передбачає наявність завдань, накопичувальних балів, призів, часто змагання між учнями, або, навпаки, спільної мети для всього класу.

Метод проєктного навчання полягає в розв'язанні учнями певних реальних задач. Він передбачає дослідження питання та отримання певного кінцевого продукту – презентації, відео, розробки, блогу, розповіді тощо. Спільні проєкти з іноземними партнерами спонукають учнів до спілкування з носіями мови. Цінність проєктів в тому, що вони забезпечують реальне застосування мовних навичок у практичних сценаріях. Це не лише робить процес навчання більш привабливим, але й демонструє цінність володіння мовою як такою.

Отже, на розвиток пізнавального інтересу позитивно впливають такі чинники:

- психологічно комфортна обстановка на уроці;
- розуміння учнем мети навчання, зацікавленість учня в культурі; історії, менталітеті країни, мову якої він вивчає;
- застосування інтерактивних методів навчання.

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДІВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

2.1. Аналіз експериментального дослідження мовної гри як засобу навчання

Для експериментального дослідження методу пізнавальних ігор було проведено мовну гру «Alias» англійською мовою. У дослідженні взяли участь 50 дітей віком від 14 до 16 років з різних середовищ, з яких 5 хлопців і 7 дівчат. Рівень володіння англійською мовою, згідно з класифікацією CEFR (Common European Framework of Reference for Languages), становив приблизно B1 - B2 (Intermediate - Upper intermediate). Гра була проведена в місцевому мовному клубі школи «New Generation» і тривала півгодини. Учасники були відібрані випадковим чином із тих, хто зацікавлений у поліпшенні своїх мовних навичок.

Правила гри. «Alias» – командна гра, в якій гравці мають пояснювати слова своїм партнерам. Учасники діляться на декілька команд, в кожній - мінімум два гравці. Кількість гравців в командах має бути приблизно однаковою. Команди грають по черзі. Для гри потрібні картки зі словами (Мал. 2.1). В хід своєї команди, один з гравців намагається пояснити своїм партнерам якнайбільше слів з карток за хвилину. За кожне вгадане партнерами слово команда отримує один бал. Якщо команда довго не може вгадати слово, той, хто пояснює, має право його пропустити та перейти до наступного. За кожне пропущене слово віднімається один бал. Перемагає та команда, що перша набрала певну кількість балів – перемагає.

Картки для гри «Alias»

Мал. 2.1

У проведеній грі були застосовані слова на тему «travelling» для рівня В1. Грали до 25 переможних балів.

Відгуки гравців:

«Я не вперше граю в «Alias», але вперше спробувала зіграти англійською. Мені було цікаво випробувати свої сили та побачити, чи вистачить мого рівня англійської для гри. І що можу сказати, мені сподобалося. Було навіть простіше, ніж я думала».

«Грати було класно, але деколи не вистачало словникового запасу. Слово «destination», яке я довго не міг пояснити, тепер запам'ятається мені назавжди».

«Я була б дуже рада, якби ми грали в подібні ігри на уроках англійської мови. Мене захопив процес, і я дуже хотіла, щоб наша команда перемогла».

З відгуків можемо бачити, що гра справила позитивне враження на учасників. Подібні ігри можна використовувати для закріплення або повторення вивченої лексики за певною темою.

Переваги використання гри «Alias»:

1. Аспект змагання зацікавлює учасників та мотивує їх вивчати лексику;
2. Гра розвиває усне мовлення учасників, адже їм необхідно швидко, чітко й зрозуміло пояснити слово своїм партнерам. Це сприяє активації пасивного вакабуляру, покращенню вимови, вмінню правильно використовувати граматичні конструкції.
3. Учасники покращують свої навички комунікації, вчаться співпрацювати в команді.
4. Створення ситуації успіху для переможців.

Недоліки використання гри «Alias»:

1. Учасникам з низьким рівнем володіння мови може не вистачити словникового запасу для пояснення слів.
2. Часові обмеження та аспект змагання можуть створити психологічний тиск на учасників.
3. Змагання може призвести до конфлікту між учасниками, погіршити атмосферу в колективі.
4. Програш може викликати негативні емоції, демотивувати учасників.

Отже, гра «Alias» – ефективна як засіб формування пізнавальної інтересу. Вона створює ситуацію реального використання іноземної мови.

Учасники гри можуть побачити важливість навичок усного мовлення. Змагання та командна взаємодія роблять навчальний процес цікавішим, підвищують рівень залученості учнів. Гра мотивує учасників активно брати участь в процесі навчання. Проте подібні ігри-змагання варто застосовувати в колективі, де учасники можуть контролювати свої емоції, регулювати реакції та спокійно сприймати поразку. Тому гру “Alias” ліпше проводити серед учнів середньої або старшої школи. У тому випадку, якщо учасниками гри є молодші школярі, вчитель має уважно стежити за станом учнів та регулювати їхню поведінку в разі потреби.

2.2. Практичне застосування методів розвитку пізнавального інтересу учнів середньої школи

Застосування шляхів формування пізнавальної інтересу серед учнів середньої школи має свою специфіку. Аспекти використання методів залежать від формату навчання, віку учнів, кількості людей в колективі. Тому, послуговуючись різними техніками розвитку інтересу, варто зважати на контекст процесу навчання. Далі розглянемо особливості використання для учнів середньої школи перерахованих в теоретичному розділі методів.

Метод створення ситуацій успіху зазвичай позитивно впливає на мотивацію учнів. Він сприяє розвитку впевненості у своїх силах здібностях. Для учнів середньої школи це особливо актуально, тому що багато підлітків відчують хвилювання, через невпевненість у собі. Низька самооцінка часто заважає учням проявляти пізнавальну активність, страх помилки стримує від прояву ініціативи на уроці. Ситуації успіху допомагають подолати цю проблему та спонукають учнів до активної участі, створюють бажання досягти ще більших результатів. Крім того, метод дозволяє школярам розвиватися поступово, з урахуванням їхніх вмінь та навичок, без стресу.

Проте постійне використання методу може призвести до втрати інтересу в навчанні, особливо у здібних учнів. Повсякчасний успіх спричиняє відсутність боротьби з труднощами, що може викликати нудьгу в школярів. До того ж, учні, що весь час перебувають у ситуаціях дещо штучно створеного успіху, з великою вірогідністю різко втратять мотивацію та впевненість у своїх силах, одного разу зазнавши поразки. Постійне підтвердження успіху може виробити невміння долати труднощі та самостійно розв'язувати проблеми.

Можемо зробити висновок, що метод ситуації успіху є ефективним, якщо не застосовувати його на постійній основі та не робити навчальні завдання учнів занадто простими як для їхнього рівня знань.

Метод емоційного сплеску та заохочення дає учнями відчуття, що їх підтримують, розуміють, приймають такими, які вони є, що дуже важливо для підлітків. Якщо школяр сумнівається у своїх силах, підбадьорення з боку вчителя може додати йому рішучості. Однак постійна похвала може викликати підозру в нещирості вчителя. Це матиме негативний вплив на стосунки класу з педагогом. Відсутність критики та лише позитивна оцінка дій учнів заважає формуванню критичного мислення, вмінню об'єктивно оцінювати себе та прагненню до саморозвитку.

Отже, метод емоційного сплеску та заохочення варто застосовувати регулярно, але не занадто часто. Оцінка дій учня має бути переважно позитивною та підбадьорливою, проте чесною, адекватною його результатами навчання.

Метод новизни матеріалу можна реалізувати через використання цікавих історій, фактів, фільмів, відео, уривків з книжок на уроків. Головна вимога до засобів цього методу - вони мають бути новими для школярів.

Стикнувшись з чимось незвичним та неочікуваним, учень зацікавлюється у темі вивчення, в ньому пробуджується природна допитливість та пізнавальний інтерес.

Наприклад, підручник з англійської мови для 7 класу “Project Explore” (автори Сільвія Уїлдон, Пол Шиптом) формату НУШ, рекомендований Міністерством освіти та науки України, містить цікаві факти, що стосуються тем уроків. У темі “The human body” («Тіло людини») учням пропонують ознайомитися з неймовірними речами, на які здатне тіло людини: під час переохолодження людина може тимчасово втрати зір для збереження енергії; вуха людини можуть бачити: скейтбордист з порушенням зору навчився сприймати картину світу та орієнтуватися в просторі за допомогою звуків; дівчина Джилл Пірс має феноменальну пам'ять - пам'ятає все, що з нею колись траплялося до дрібниці.

Подібні цікаві факти привертають увагу учнів, активізують їхню пам'ять, тому сприяють якісному засвоєнню матеріалу.

Проте новизну матеріалу не варто застосовувати як постійний стимул до навчання. Це може призвести до інформаційного перевантаження учнів. Вони концентруватимуть увагу не на головному матеріалі, а на другорядному, але цікавому й захопливому. До того ж постійне застосування нового може спричинити порушення принципу послідовності та систематичності навчання. Засвоюючи нові знання, учні мають спиратися на свій попередній досвід. Якщо новий матеріал жодним чином не пов'язаний з попереднім, школярі можуть втратити розуміння загального контексту, що надалі призведе до відсутності мотивації та невпевненості у своїх діях.

Метод дискусії спонукає учнів до активної роботи на уроці. Це пов'язано з віковими особливостями школярів. Протягом навчання у середній школі вони проходять підлітковий вік. Підлітки часто ставлять під сумнів авторитет дорослих і найкраще засвоюють інформацію під час дискусії або жвавого обговорення. Крім того, міжособистісне спілкування з однолітками головна потреба підлітка, тому ліпше, коли під час обговорення певної теми, клас спілкується не тільки з вчителем, але і між собою.

Щоб дискусія була ефективною, потрібно дотримуватися певних вимог:

- Проблема, що обговорюється, повинна відповідати віковим та індивідуальним особливостям учня. Тобто тема дискусії має бути зрозумілою, доступною для класу. На уроках іноземної мови під час вибору питань для дискусії варто враховувати рівень знання мови школярів та їхні навички усного мовлення.
- Учням потрібна інформаційна база для дискусії. Для того, щоб добре обґрунтувати свою думку, учні повинні володіти певною інформацією за темою дискусії.
- Учасники мають вміти дискутувати. Учні повинні знати правила поведінки під час дискусії, дотримуватись етикету, грамотно висловлювати й аргументувати свою позицію, уважно слухати думки опонентів.
- Питання, винесені на обговорення, повинні містити в собі суперечність.

Дискусія може бути:

- підготовленою, тобто спланованою заздалегідь. Зазвичай, для підготовлених дискусій вчитель здійснює попередній поділ учнів на команди, кожна з яких відстоюватиме певну сторону. Учні готуються до дискусії, шукають інформацію для аргументації, формулюють свою позицію.
- спонтанною. В таких дискусіях учні самі обирають, яку позицію зайняти, та спілкуються без підготовки.

Прикладом підготовленої дискусії для 8-9 класів можуть бути такі дискусії на тему «Environmental problems»:

- Zoos should be shut down.
- Private cars should be banned in large cities.
- Is tourism good or bad for the environment?

Тема довкілля та екології дуже актуальна в сучасному світі. Згідно з Державними стандартами базової середньої освіти учні середньою школи повинні оволодіти екологічною компетентністю. Тому готуючись до теми, учні не лише краще засвоюють тематичну лексику, а ще й дізнаються корисну, цікаву інформацію на сучасну актуальну тему.

Спонтанна дискусія на об'ємну, комплексну тему, до того ж іноземною мовою, може викликати в учнів певні труднощі. Тому для непідготовлених дискусій можна використовувати простіші питання, спрямовані на те, щоб спонукати учнів до активного обговорення. Такі дискусії можуть нести більш розважальний чи навіть жартівливий характер

Наприклад:

- Who is stronger: Superman or Spider man?
- What is better: to be able to turn invisible or to time travel?

- Is it better to have a pet dragon or a pet unicorn?

Незвичні, веселі теми для обговорення, пов'язані з фільмами, книжками, хобі учнів, роблять уроки цікавішими та мотивують учнів брати участь в обговоренні іноземною мовою.

Реалізувати метод гейміфікації можна за допомогою Classcraft – освітня рольова онлайн-гра. Вона спрямована на розвиток мотивації та покращення дисципліни. Classcraft дає можливість застосовувати елементи гри в процесі навчання. Мета гри – виконання квесту. Кожен етап, що має пройти учасник, відповідає темі уроку. Виконуючи вправи та тести, учні просуваються картою та отримують бали, які згодом можуть використати для певних бонусів у навчанні, наприклад, отримати більше часу на виконання самостійної роботи.

Метод гейміфікації є актуальним для учнів середньої школи, адже він поєднує в собі командну роботу, змагання та комп'ютерні ігри, якими захоплюється більшість підлітків.

Цінність проектного підходу полягає в тому, що навчання відбувається природним шляхом, в процесі розв'язання різних задач. Проекти можуть бути індивідуальним, парними або груповими.

Наприклад, вчителька англійської мови Коцаренко О. Г. (2019) описує випробування нею сценарії проектів. Для учнів 5 класу було запропоновано створити індивідуальний проект будинку своєї мрії, намалювати його або зробити макет, продумати розташування кімнат, наявність різних меблів. Потім презентувати свій будинок перед класом та описати його англійською мовою. Такі проекти не лише сприяють вивченню мови, але й розвивають креативність, творчість, допомагають проявити індивідуальність.

Учні 9 класу створювали заочну екскурсію містами Великої Британії та США. Вони об'єдналися в групи та шукали інформацію про історію

місто, пам'ятки, музеї. Форма демонстрації проекту вільна: плакат, презентація тощо. Цей проект містить собі лінгвокраєзнавчий аспект. До того ж, учні вчаться працювати в команді, розподіляти між собою ролі, спілкуються і проводять час разом. Це особливо важливо для підлітків, провідною діяльністю яких є інтимно-особистісне спілкування.

Отже, для ефективного застосування методів розвитку пізнавального інтересу учнів середньої школи, потрібно враховувати психологічні особливості підліткового віку, вподобання та захоплення учнів, індивідуальні риси характеру школярів та стосунки міжособистісні в класі. Підтримувати пізнавальний інтерес підлітків особливо важливо, адже у них часто втрачається мотивація до навчання, що призводить до зниження ефективності освіти.

ВИСНОВКИ

Систематизація результатів дослідження з проблеми шляхів розвитку пізнавального інтересу засвідчила досягнення мети й вирішення завдань дослідження та дає підстави для таких висновків:

1) внаслідок теоретичного аналізу літератури на тему курсової роботи, було визначено, що пізнавальний інтерес - це прояв підначальної потреби, що полягає у вибірковій спрямованості особистості до певного предмету та пов'язаної з ним діяльності. Пізнавальний інтерес спричиняє пізнавальну активність. Можна виділити чотири етапи розвитку пізнавального інтересу: цікавість, допитливість, справді пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес. Цікавості та допитливості, що виникають доволі ситуативно, недостатньо, щоб постійно стимулювати такий складний психологічний та інтелектуальний процес, як вивчення мови. Теоретичний інтерес не є обов'язковим для оволодіння іноземною мовою середньостатистичним учнем, який вивчає її лише з метою спілкування, особливо на початкових етапах;

2) для того, щоб розвинути пізнавальний інтерес, варто усунути чинники, що демотивують та відштовхують учня. Потрібно зробити заняття психологічно комфортними, продемонструвати учню цінність знання іноземної мови та організувати процес навчання так, щоб він був привабливим. Щоб досягнути цієї мети можна використовувати метод емоційного сплеску та заохочення, метод створення ситуацій успіху, лінгвокраєнавчий аспект вивчення мови, інтерактивні методи, різноманітні навчальні ігри;

3) після аналізу використання гри "Alias" для повторення й закріплення тематичної лексики, можна зробити висновок, що подібні мовні ігри підвищують рівень пізнавального інтересу, мотивують учнів,

спричиняють активне спілкування іноземною мовою. Яскравий емоційний стан та азарт, спричинені змаганням, сприяють запам'ятовуванню слів;

4) під час застосування описаних в першому розділі методів на уроках в середній школі, потрібно враховувати психологічні особливості учнів. Варто дати школярам можливість активно спілкуватися та взаємодіяти між собою. У підлітковому віці формується світогляд, своя думка, тому учні схильні ставити все під питанням, піддавати сумнівам авторитет дорослих. Метод дискусій - чудова можливість висловити свою позицію, ввічливо обговорити її з іншими. Корисною є робота в групах або парах, тому що провідною діяльністю підлітка є інтимно-особистісне спілкування, через що стосунки в колективі – дуже важливі. Використання на уроках фільмів, книжок, елементів ігор - всього, що цікавить учнів та захоплює їх в позаурочний час, значно підвищує рівень пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови. Робота над проєктами на сучасні, актуальні теми надає додаткового змісту процесу навчання та створює видиму, близьку мету, на яку спрямована пізнавальна діяльність.

РЕЗЮМЕ

Спілкування іноземними мовами - компетентність, визначальна у житті сучасної людини. Знання іноземної мови, зокрема, англійської відкриває перед людиною велику кількість можливостей в професійній діяльності й повсякденному житті. Пізнавальний інтерес - необхідна умова для системного вивчення іноземної мови, адже він мотивує учнів до інтелектуальної діяльності. Отже, тема курсової роботи “Шляхи розвитку пізнавального інтересу учнів у процесі вивчення іноземної мови” - актуальна й важлива для сучасної педагогіки.

У **першому розділі** роботи розкрито сутність поняття “пізнавальний інтерес” у педагогіці. Проаналізовано дослідження відомих педагогів на тему розвитку пізнавального інтересу. Описано етапи формування пізнавального інтересу. Розкрито та проаналізовано умови та методи розвитку пізнавального інтересу учнів.

У **другому розділі** проаналізовано результати дослідження методу ігрового навчання. Розкрито особливості застосування методів розвитку пізнавального інтересу учнів у середній школі.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, одного малюнка, висновків. Обсяг роботи складає 31 сторінку. У списку використаної літератури – 25 джерел, зокрема 4 — англійською мовою.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, пізнавальна активність мотивація, інтерактивні методи навчання.

RESUME

Communication in foreign languages is a competence that is decisive in the life of a modern person. Knowledge of a foreign language, in particular English, opens up a lot of opportunities for a person in professional activities and everyday life. Cognitive interest is a necessary condition for systematic study of a foreign language, because it motivates students to intellectual activity. So, the topic of the coursework “Ways of developing students' cognitive interest in the process of learning a foreign language” is relevant and important for modern pedagogy.

The **first section** of the work reveals the essence of the concept of “cognitive interest” in pedagogy. The research of well-known teachers on the development of cognitive interest is analysed. The stages of formation of cognitive interest are described. The conditions and methods of developing students' cognitive interest are revealed and analysed.

In the **second section**, the results of the research of the game method are analysed. The peculiarities of the application of methods of developing the cognitive interest of secondary school students are revealed.

The term paper consists of an introduction, two chapters, one figure, and conclusions. The volume of work is 31 pages. The list of used literature includes 25 sources, including 4 in English.

Keywords: cognitive interest, cognitive activity, motivation, interactive learning methods.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Башкір, О. І., & Ільченко, А. Р. (2020). Пізнавальний інтерес як умова оволодіння лексичною компетентністю англійської мови. Науковий часопис, 77 (5), 19. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33296/Bashkir.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Боднар, А. Я., & Макаренко, Н. Г. (2014). Шляхи формування пізнавального інтересу особистості в процесі професійного самовизначення. Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота, 162, 32–38. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=NaUKMApp_2014_162_8

Бондар, Г. О., & Іванчук, А. П. (2022). Особливості формування і розвитку пізнавального інтересу у студентів немовних факультетів при навчанні іноземної мови. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота, 1, 19–22. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?

Буряк, В. К. (1984). Пізнавальний інтерес та способи його формування. <http://surl.li/qrgur>

Гончаренко С. (1997). Український педагогічний словник. Либідь.

Джабаров, Р. В., & Сахаю, В. (2020). Як вчителі іноземної мови мотивують студентів до вивчення мови?. *Studies in English Language and Education*, 7(1), 181-193.
<https://jurnal.usk.ac.id/SiELE/article/view/15586>

Казачінер, О. С. (2015). Формування пізнавального інтересу в учнів із низькою мотивацією до вивчення іноземної мови в середній загальноосвітній школі. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*, 38, 110–119.
<https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/2754/2496>

Козачук, С. А. (2008). Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови [Автореф. дис.. канд. психол. Наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова]. ENPUIR.
<https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/31363?show=full>

Кошіль, Т. П. (2021). Термінологічний аналіз дефініції «пізнавальна активність» (Doctoral dissertation, Донбаський державний педагогічний університет). [Дис.. канд. психол. наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова]. ENPUIR. <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/37140>

Куца, В. А. (2023). Використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні іноземної мови у ВНЗ: переваги та виклики. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 209, 227–232.
<https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-209-227-232>

Конг, Ю. (2009). Короткий огляд мотивації та способів мотивації студентів до вивчення англійської мови. *International Education Studies*, 2(2), 145-149. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1065695>

Лях, О. В., & Лях, Д. В. (2016). Шляхи розвитку в учнів інтересу до вивчення іноземної мови. *Молодий вчений*, (10), 265. <http://surl.li/ttumm>

Моргун М. О. (2023). Використання рольової гри на уроках англійської мови. *Всеосвіта*. <https://vseosvita.ua/blogs/vykorystannia-rolovoi-hry-na-urokakh-anhliiskoi-movy-95339.html>

Новик, І. М. (2015). Діагностичні методики визначення рівня пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови. *Початкова школа і сучасність*, 9, 12–15. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12193/>

Пометун, О. І. (2021). Інтерактивні методи навчання. *Енциклопедія освіти*, 417-418. <https://lib.iitta.gov.ua/729009/>

Редько, В. Г., Полонська, Т. К., & Басай, Н. П. (2013). Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів. *Педагогічна думка*.

Салдаг, Е. (2023). Мотивація студентів до вивчення мов. *SecED*. <https://www.sec-ed.co.uk/content/best-practice/motivating-students-to-study-languages/>

Сухомлинський В. О. (1976). Вибрані твори : в 5 т. Т. 2 . (Дзеверін О. Г. Ред.). Радянська школа.

Уїлдон, С., & Шиптом П. (2018). Project explore 7 Students book. Ранок.

Федчишин, Н. О. (2009). Дидактична система Йоганна Фрідріха Гербарта та її вплив на розвиток вітчизняної освіти [Дис.. канд. психол. наук, Тернопільський національний економічний університет]. Репозитарій Тернопільського національного економічного університету.
http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/846/1/dis_%d0%a4%d0%b5%d0%b4%d1%87%d0%b8%d1%88%d0%b8%d0%bd.PDF

Якименко, С. І. (2005). Естетичний інтерес як педагогічна проблема інтегрованої технології. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, (24), 141-143.
<http://eprints.zu.edu.ua/3745/1/05yasiit.pdf>

Ящук, В. (2024). Використання елементів гейміфікації на уроках інформатики.
<http://eprints.zu.edu.ua/39508/1/%D0%AF%D1%89%D1%83%D0%BA.pdf>

Kong, Y. (2009). A brief discussion on motivation and ways to motivate students in English language learning. *International Education Studies*, 2(2), 145-149. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1065695>

Rahman, D. S., & Sahayu, W. (2020). How do foreign language teachers motivate students in language learning?. *Studies in English Language and Education*, 7(1), 181-193.
<https://jurnal.usk.ac.id/SiELE/article/view/15586>

Jafari, S. S. (2013). Мотивовані учні та їх успіх у вивченні другої мови. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(10), 1913.
<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=8859f9ed3ab134040168da2c5372ff7190dbd7b9#page=199>

Werbach, K., Hunter, D., & Dixon, W. (2012). For the win: How game thinking can revolutionize your business. *Wharton digital press*, 5(3), 8-13.